

บทคัดย่อ

การศึกษาวิชาการด้านวนศาสตร์ชุมชน เรื่อง การสำรวจและเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม เพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลป่าชุมชนในหมู่บ้านวนศาสตร์ชุมชนต้นแบบ กรณีศึกษา บ้านโพธิ์ทอง หมู่ 12 ตำบลโชคชัย อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ศึกษาการใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน และศึกษาทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ฐานข้อมูลสำหรับการบริหารจัดการหมู่บ้านวนศาสตร์ชุมชนต้นแบบต่อไป โดยทำการศึกษาระหว่างเดือนพฤษภาคม-กันยายน พ.ศ. 2550 และใช้เครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แผนที่ชุมชน และแผนที่ทรัพยากรธรรมชาติ

จากการศึกษาพบว่า

1. ชุมชนโพธิ์ทอง เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรม ต่อมาค่อย ๆ พัฒนาเป็นชุมชนเมือง ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ในบริเวณใกล้เคียง มีจำนวนประชากรชายและหญิงใกล้เคียงกัน และจำนวนประชากรกระจายในแต่ละช่วงอายุ ระหว่าง แรกเกิดจนถึง 60 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง รองลงมา คือ เกษตรกรรม และค้าขาย ทุกครัวเรือนมีรายได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กรมการปกครองกำหนด ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน โคนหนองงาช้างในการเก็บหา พืชอาหาร และของป่า ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์

2. ป่าชุมชนโคนหนองงาช้าง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ ดินเป็นลูกรัง และดินปนทราย สภาพป่าเต็งรัง ผสมป่าละเมาะ มีลูกไม้ขนาดเล็กขึ้นอยู่ประปราย พันธุ์ไม้เด่น ได้แก่ เต็ง มะค่าแต้ อ้อยช้าง พลับพลา ฉนวน สนู่เลือด ขี้เหล็ก และสะเดา ลูกไม้และกล้าไม้ ได้แก่ เต็ง มะค่าแต้ และสะเดา เป็นต้น

3. การใช้และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ชุมชนบ้านโพธิ์ทอง นิยมเก็บหาพืชอาหาร และของป่า จากป่าชุมชนโคนหนองงาช้างตลอดทั้งปี ได้แก่ ผักหวาน ผักสาบ กระตกรก สะเดา ขี้เหล็ก กระเจียว หน่อไผ่รวก เห็ดโคน เห็ดเห็ก เห็ดไคล เห็ดมันปู เห็ดระโงก เห็ดถ่าน แข้ กิ่งกำ กบ-เขียด อังอ่าง แมงอีหนูน ไข่มดแดง และฟืน ตลอดจนใช้ป่าชุมชนเป็นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ ผลผลิตจากป่าที่เก็บได้จะถูกใช้ทั้งในและนอกชุมชน โดยมีอัตราการเก็บหา ระหว่าง 1-3 ครั้ง/ปี ด้วยวิธีการเก็บหาที่หลากหลายวิธี

องค์การบริหารส่วนตำบลโชคชัย และคณะกรรมการป่าชุมชน โคนหนองงาช้าง เป็นองค์กรที่มีบทบาทต่อการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มแม่บ้าน

คำหลัก : การสำรวจและเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม ระบบฐานข้อมูลป่าชุมชน หมู่บ้านวนศาสตร์ชุมชนต้นแบบ